

Duše

Štěpa si do Písku přivezla *Knihu o duši*, kterou si vypůjčila od Jany; autorem je Thomas Moore, překládal to Jandourek a předmluvu napsal Halík. Podíval jsem se do ní a hned mi napadla analogie s Patočkou, který také rád mluvil o „péči od duši“ jako tento americký autor (původní titul knihy totiž zní „Care of the Soul“). Patočka i Moore si onu frázi „pečování o duši“ vypůjčují od Platóna. Zvláštní je, že Moore hned na počátku upozorňuje, že „duše“ není věcí, ale kvalitou či rozměrem zakoušeného a nás samotných a že „má co do činění s hloubkou, hodnotou, příbuzností, srdcem a podstatou osoby“ (str. 25). To přímo vyzývá, abychom postavili otázku, jak je možné pečovat o něco, co není „věc“ a co je zároveň spjato s (vlastní) osobou. Moore sám ví, že „není možné přesně definovat, co to vlastně duše je“ (11), ale má za to, že to není možné proto, že „definice je intelektuální záležitost, zatímco duše dává přednost představivosti“ (11). Rád bych věděl, jaké anglické slovo Jandourek překládá onou „představivostí“. Tradičně se o představách mluví jako o jakýchsi napodobeninách přímého vjemu. To by tady jistě nebylo vůbec na místě. O představivosti mluví Moore spíše ve smyslu fantazie (ovšem v původním, řeckém smyslu toho slova). Jde o fantazijní představování něčeho, co tu není. Sama fantazijní představa tu však je – musí tu být. A protože „je“ něčím co tu je, tedy něčím daným, musí tu být také možnost o tom něco říci. To, že duše „dává přednost představivosti“, bude asi znamenat, že je nakloněna si představovat to, co není. Fantazijní představa je tedy něco, co je, ale co se vztahuje (intencionálně) k něčemu jinému, a to k tomu, co není. A teď přijde ten rozhodující moment: co vlastně znamená, že duše dává přednost představivosti: znamená to, že dává přednost fantazijním představám, které jsou, které ona sam – jak duše – „má“ – anebo že dává přednost tomu, k čemu se její fantazijní představy vztahují, k čemu se upínají a tedy co samo není, co duše „nemá“? Jinak řečeno – je duše zaměřena k představám představujícím – anebo k „představám“, které si sama (jsoucím způsobem) představuje jako fantasmata, tedy jako nejsoucí? Tato politováníhodná nevyjasněnost nemůže být ospravedlněna tím, že duše není věc (což je věta, kterou jinak velmi vítám, pokud je míněna vážně a pokud z ní je náležitě vyvozeno to, co skutečně znamená); nejde totiž tolik o to, je-li sama duše věcí nebo není-li věcí, nýbrž co činí duši duší. Je duše duší tím, že se vztahuje k tomu co není? Pak by totiž ztráta budoucnosti (resp. smyslu budoucnosti) znamenala ohrožení nebo přímo ztrátu duše. Obvykle se odedávna mluvílo o duši jako o tom, co je spojeno s darem života: život je bytostně životem duše, nikoli oživením neživého, ale jsoucího. Aristotelés připsal duši všem živým bytostem, pokud je rozeznával jako živé.

(Písek, 000421-1.)